

QLOBAL BAZARDA QIDA İSTEHSALÇILARININ RƏQABƏT QABİLİYYƏTİNİ ARTIRMAQ ÜÇÜN İNNOVATİV STRATEQİYALAR

ÜLVİ BİLAL
AKU-nun doktorantı
bilalulvi@gmail.com

Giriş

Qlobal iqtisadi mənşərdə rəqabətqabiliyyətlilik anlayışı hamı tərəfindən qəbul edilsə də, standartlaşdırılmış tərifi malik deyil. İstər Azərbaycanda, istərsə də başqa yerlərdə rəqabətqabiliyyətlilik, adətən, bazar mövqelərinin gücləndirilməsi və ya rəqibləri üstələmək kimi əvvəlcədən müəyyən edilmiş iqtisadi məqsədlərə nail olmaq kimi xüsusi sektorlar və ya iqtisadi bölmələr kontekstində başa düşülür. İqtisadi amillərin bu mürəkkəb qarşılıqlı təsiri milli sərhədləri aşaraq ölkənin siyasi, sosial və iqtisadi mövqeyinə, xüsusən də istehsalçıların öz məhsullarını daxildə və xaricdə satmaq qabiliyyətinə təsir göstərir.

Müasir rəqabət meydanının mürəkkəbliyi içərisində texnologiya şirkətləri, xüsusən də rəqəmsal platformalarda naviqasiya edən şirkətlər icmalar daxilində ənənəvi güc strukturlarına meydan oxuyaraq görünməmiş təsirə malikdirlər. Rəqəmsallaşmış dünyaya bu qurumlar üçün mübarizə meydanına çevrilib, rəqabət mühitini yenidən formalaşdırır və müəyyən edilmiş normalara problemlər yaradır. Buna əlavə olaraq, rəqabət (antiinhisar) qanunvericiliyinin tətbiqi zəifləmiş görünür, bu şirkətlərin bir neçəsi milli sərhədləri aşaraq tənzimləyici tədbirlərdən yayınır.

“Qlobal iqlimdəki son dəyişikliklər, regional münaqişələr və sürətlənən inflyasiya ilə birləşərək transformasiya dövrünə start verdi. Qlobal təchizat zəncirlərindəki pozulmalar istehsal xərclərinin artmasına səbəb olub, müxtəlif sektorlara, o cümlədən qida məhsulları sənayesinə təsir edib. Əksər ölkələrdə müşahidə olunan inflyasiya artımı problemlə mübarizə üçün çoxşaxəli yanaşma tələb edir. Bura təkə fiskal və monetar tədbirlər deyil, həm də antiinhisar strategiyalarının mühüm rolunu vurğulayaraq rəqabət siyasətinin strateji gücləndirilməsi daxildir [1, s. 567-584].

Bu dinamik mənşərdə strateji məqsədlərə nail olmaq üçün yalnız daxili strategiyalara diqqət yetirməyin yetərli olmadığı aydındır. Yeni, qloballaşan perspektiv dövlətlərin, müəssisələrin, xüsusən də qida istehsalı sektorunda olanların rəqabətə hazır olmasını

tələb edir. Həm milli, həm də müəssisə səviyyəsində antiinhisar siyasətinin gücləndirilməsi rəqabət qabiliyyətinin artırılmasında mühüm komponent kimi ortaya çıxır.

Azərbaycan kontekstində rəqabətqabiliyyətliliyin ölçülməsi, rəqabətli mənşərin başa düşülməsi, müəssisənin üstünlüklərinin müəyyən edilməsi və irəliləyiş üçün strateji istiqamətlərin seçilməsi aktual məsələlərdir. Bu çətinlikləri həll etdikcə, innovativ strategiyaların qlobal bazarda qida istehsalçıların rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün nəinki arzuolunan, həm də vacib olduğu getdikcə daha aydın olur. Bu məqalə qida sənayesinin qlobal bazanın inkişaf edən dinamikası arasında özünü necə uyğunlaşdırma, inkişaf etdirə və strateji mövqedə tuta biləcəyinə dair anlayışlar təqdim edərək bu strategiyaları araşdırır.

Qida sənayesinin mövcud vəziyyəti

Qida sənayesi qloballaşmanın və sürətlə dəyişən istehlakçı seçimlərinin qovşağında dayanır. Sektorun qloballaşan təbiəti bütün dünya bazarlarını formalaşdıran müxtəlif kulinariya təsirləri ilə əhəmiyyətli transsərhəd ticarət vasitəsilə aydın görünür. Sağlamlıq şüuru və davamlılıq narahatlıqları ilə getdikcə daha çox idarə olunan istehlakçı üstünlükləri bitki əsaslı pəhrizlərə və şəffaf və etik mənbəli məhsullara tələbatə keçidə təkan verdi. Xüsusilə, onlayn platformaların və e-ticarətin rahatlığı istehlakçıların ənənəvi pərakəndə satış modellərini yenidən formalaşdırmaqla qida əldə etmə və satın alma yollarının ayrılmaz hissəsinə çevrildi.

Qlobal qida sənayesi 2026-cı ilə qədər 3,6% artım tempi ilə 7,210,13 milyard dollara çatacaq. Asiya Sakit Okean 2021-ci ildə 34,6% ilə qida sənayesində ən böyük bazar payına sahibdir, ondan sonra Avropa və Şimali Amerika gəlir. Qlobal ət bazarı 2020-ci ildə 945,7 milyard dollar dəyərində olub. Qlobal üzvi qida bazasının həcmi 2025-ci ilə qədər 320,5 milyard dollara çatacağı gözlənilir. Dəniz məhsulları bazarı 2019-cu ildə 159,31 milyard dollar dəyərində idi və 2027-ci ilə qədər 193,18 milyard dollara çata-

cağı gözlənilir. Qlobal qablaşdırılmış ərzaq bazarının həcmnin 2025-ci ilə qədər 3,03 trilyon dollara çatacağı gözlənilir. Qlobal süd bazarı 2019-cu ildə 673.8 milyard dollar dəyərində qiymətləndirilib və 2020-ci ildən 2027-ci ilə qədər 5.2% artım tempi səviyyəsində böyüməsi gözlənilir. Qlobal çörək məhsulları bazarının həcmnin 2027-ci ilə qədər 595,7 milyard dollara çatacağı gözlənilir. Qlobal düyü bazarının həcmi 2019-cu ildə 365,16 milyard ABŞ dolları dəyərində qiymətləndirilib və 2027-ci ilə qədər 274,45 milyard dollara çatacağı proqnozlaşdırılır. Qlobal qəlyanaltı ərzaq bazarının həcmi 2018-ci ildə 461,1 milyard dollar dəyərində qiymətləndirilib. Qlobal üzvi meyvə və tərəvəz bazarı 2018-ci ildə 18,2 milyard dollar dəyərində qiymətləndirilib və 2026-cı ilə qədər 55,8 milyard dollara çatacağı gözlənilir. Qlobal yeməyə hazır ərzaq bazarının 2026-cı ilə qədər 192,3 milyard dollara çatacağı proqnozlaşdırılır [5, 6].

“Texnoloji tərəqqi sənayenin təkamülündə mühüm rol oynayır. Dəqiq kənd təsərrüfatı, avtomatlaşdırma və məlumat analitikası istehsal və təchizat zənciri proseslərini optimallaşdırır. Blokçeyn texnologiyasının tədqiqi daha təhlükəsiz və izlənilə bilən təchizat zəncirinin təmin edilməsi ilə qida təhlükəsizliyi və şəffaflıqla bağlı narahatlıqları həll edir. Bu yeniliklər nəinki səmərəliliyi artırır, həm də onların qidalarının mənşəyi və keyfiyyəti haqqında artan istehlakçı tələbatına cavab verir.

Davamlılıq qida sənayesinin etikasının təməli daşına çevrilmişdir. Ərzaq tullantılarını azaltmaq, ekoloji cəhətdən təmiz qablaşdırmanı qəbul etmək və davamlı kənd təsərrüfatı təcrübələrini mənimsəmək səyləri təsərrüfatdan çəngələ qədər sürət qazanır. Hökumətlər və istehlakçılar sənayenin ətraf mühitə təsirini minimuma endirmək üçün təşəbbüslər irəli sürürlər. Eyni zamanda, həm istehlakçıların sağlamlığını qorumaq, həm də beynəlxalq ticarəti asanlaşdırmaq üçün qida təhlükəsizliyi, etikətləmə və qidalanma üçün ciddi standartlara diqqət yetirməklə tənzimləmə mənzərəsi inkişaf edir [2, s. 889-905].

COVID-19 pandemiyası davamlı təchizat zəncirlərinin əhəmiyyətini vurğuladı. Şirkətlər riskləri azaltmaq və gözlənilməz fasilələrə uyğunlaşmaq üçün təchizat şəbəkələrini yenidən qiymətləndirir və yenidən strukturlaşdırırlar. Məhsulların hazırlanmasında innovasiyalar mövcud mənzərənin başqa bir əlamətidir, şirkətlər daha sağlam və daha müxtəlif qida seçimlərinə olan tələbatı ödəmək üçün tədqiqat və inkişafa sərmayə qoyurlar. Şirkətlər dinamik və daim dəyişən bazarda portfellerini genişləndirməyə və mövqelərini möhkəmləndirməyə çalışdıqları üçün

sənayenin rəqabətli təbiəti birləşmələr və satınalmalar vasitəsilə aydın görünür. Bu çoxşaxəli mənzərə qida sənayesinin davamlı transformasiyasını əks etdirir, çünki o, bir-biri ilə əlaqəli qlobal iqtisadiyyatda çətinlikləri həll edir və imkanları əhatə edir.

Məhsulun inkişafında innovasiya qida sənayesində rəqabət qabiliyyətinin əsas sürücüsü kimi ortaya çıxdı. Şirkətlər inkişaf edən istehlakçı seçimlərinə uyğun gələn innovativ və daha sağlam qida məhsullarını təqdim etmək üçün tədqiqat və inkişafa əhəmiyyətli dərəcədə sərmayə qoyurlar. Bitki əsaslı və alternativ zülal məhsulları davamlı və bitki mərkəzli pəhrizlərə daha geniş keçidi əks etdirən populyarlıq artımının şahidi oldu. Bu yeniliklər təkcə dadların dəyişməsinə deyil, həm də qida seçimlərinin ətraf mühitə təsiri haqqında artan məlumatlılığa cavab verir.

Bundan əlavə, sənaye davamlılığa və ətraf mühitə diqqətin artmasının şahidi olur. Təchizat zəncirində maraqlı tərəflər iqlim dəyişikliyi və resursların tükənməsi ilə bağlı narahatlıqları həll etmək üçün ekoloji cəhətdən təmiz təcrübələr qəbul edirlər. İstehsaldan istehlaka qədər qida tullantılarını azaltmaq üçün səylər davam edir və şirkətlər ekoloji izlərini minimuma endirmək üçün davamlı qablaşdırma həllərini araşdırırlar. Davamlı kənd təsərrüfatı təcrübələri, o cümlədən üzvi əkinçilik və regenerativ kənd təsərrüfatı, sənaye ətraf mühitin mühafizəsində öz rolunu qəbul etdiyi üçün ön plana çıxır.

Qida sənayesini tənzimləyən Tənzimləyici Landşaft bu transformativ dəyişikliklərə uyğunlaşır. Bütün dünyada hökumətlər qida məhsullarının təhlükəsizliyini, orijinallığını və qida dəyərini təmin etmək üçün qaydalar qəbul edir və gücləndirir. Bu standartlara uyğunluq həm istehlakçıların müdafiəsi, həm də beynəlxalq ticarət üçün çox vacibdir. Daha sərt qaydalar qida istehsalçıları keyfiyyətə nəzarət tədbirlərini gücləndirməyə və daha möhkəm və şəffaf qida tədarük zəncirinə töhfə verən uyğunluğu asanlaşdıran texnologiyalar qəbul etməyə sövq etdi.

Təchizat Zəncirinin Dayanıqlığı kontekstində, COVID-19 pandemiyasının səbəb olduğu fasilələrdən öyrənilən dərslər təchizat zənciri strategiyalarının yenidən qiymətləndirilməsinə səbəb oldu. Şirkətlər diqqəti tədarükçülərin saxələndirilməsinə, real vaxt rejimində monitorinq üçün rəqəmsal texnologiyaların tətbiqinə və gözlənilməz çətinliklərə tab gətirmək üçün əməliyyatlarında çeviklik yaratmağa yönəlib. Bu uyğunlaşma təkcə dinamik bazarın tələblərini ödəmək üçün deyil, həm də qlobal ərzaq təchizatının davamlılığını təmin etmək üçün çox vacibdir.

Nəticə olaraq, qida sənayesinin hazırkı mənzərəsi

qloballaşmanın, texnoloji irəliləyişlərin, davamlılıq imperativlərinin, tənzimləyici inkişafın və innovasiyaların amansız axtarışının dinamik qarşılıqlı təsiri ilə xarakterizə olunur. Bu çoxşaxəli çağırış və imkanları idarə etmək sənaye oyunçularından strateji və adaptiv yanaşma tələb edir, qida sektorunu ictimai ehtiyacların və gözləntilərin qarşılınmasında ön sıralarda yerləşdirir.

Qida istehsalçılarının qarşılaşdığı əsas problemlər:

Qida istehsalçıları bu günün dinamik qlobal mənzərəsində çoxsaylı problemlərlə üzləşirlər. Ən əsas maneələrdən biri təchizat zəncirinin idarəedilməsinin artan mürəkkəbliyidir. Qloballaşma bazarları genişləndirdi, lakin o, həm də xammalın əldə edilməsi, istehsal proseslərinin əlaqələndirilməsi və paylama kanallarında naviqasiyanın incəliklərini gücləndirdi. COVID-19 pandemiyasının səbəb olduğu kimi pozuntular tədarük zəncirindəki zəiflikləri vurğuladı və qida istehsalçıları davamlılıq və davamlılığı təmin etmək üçün strategiyalarını yenidən qiymətləndirməyə sövq etdi.

“İstehlakçı tərcihlərinin dəyişdirilməsi başqa bir mühüm problemdir. Sağlamlığa və davamlılığa artan vurğu ilə istehlakçılar bu dəyərlərə uyğun məhsullar axtarırlar. Bu dəyişiklik qida istehsalçılarından təkliflərini uyğunlaşdırmağı, tədqiqat və inkişafa sərmayə qoymağı və bütün təchizat zəncirində davamlı təcrübələri daxil etməyi tələb edir. Qida məhsullarının mənsəyi və istehsal üsulları ilə bağlı şəffaflıq tələbi əlavə mürəkkəblik qatını əlavə edir, bu da kommunikasiya və etiketlənmədə daha çox diqqət tələb edir.

Ekoloji davamlılıq qida istehsalçıları üçün kritik bir problem olaraq ortaya çıxır. İqlim dəyişikliyi, su qıtlığı və torpağın deqradasiyası kənd təsərrüfatına və ərzaq istehsalının uzunmüddətli həyat qabiliyyətinə təhlükə yaradır. Davamlı kənd təsərrüfatı təcrübələrinə uyğunlaşma, ekoloji cəhətdən təmiz qablaşdırmanın tətbiqi və əməliyyatların karbon izinin minimuma endirilməsi qida istehsalçıları inkişaf edən sosial gözləntilərə və tənzimləyici tələblərə uyğunlaşmaq üçün həll etməli olduğu əsas problemlərdir [3, s. 112-128].

Tənzimləmə cəbhəsində mürəkkəb və inkişaf edən hüquq landşaftında naviqasiya qida istehsalçıları üçün problemlər yaradır. Qida təhlükəsizliyi, etiketləmə və qida tərkibi ilə bağlı sərt qaydalar regionlar və ölkələr arasında dəyişir. Bu qaydalara riayət etmək təkcə istehlakçı təhlükəsizliyi üçün vacib deyil, həm də bazara çıxışa təsir göstərir. Dəyişən qanuni tələblərdən xəbərdar olmaq və bütün istehsal prosesi

boyunca riayət olunmasını təmin etmək əhəmiyyətli resurslar və detallara diqqət tələb edir.

İqtisadi təzyiqlər daha bir mürəkkəblik qatı əlavə edir. Dəyişən əmtəə qiymətləri, valyuta məzənnələri və ölkələrin ümumi iqtisadi sağlamlığı istehsal xərclərinə və mənfəət marjasına təsir göstərir. Qida istehsalçıları istehlakçılar üçün əlçatanlığı qorumağa çalışarkən bu xarici iqtisadi amillərlə mübarizə aparmalıdırlar. Üstəlik, qlobal ticarət modellərindəki son pozulmalar istehsal xərclərinin artmasına səbəb olub, bu maliyyə təzyiqlərini idarə etmək və azaltmaq üçün strategiyalara ehtiyacı gücləndirib.

Bu çağırışlar qarşısında texnoloji inteqrasiya vacib olur. Texnologiya bir çox problemin həllini təklif etsə də, qabaqcıl sistemlərin mövcud əməliyyatlara inteqrasiyası əhəmiyyətli investisiyalar və təcrübə tələb edir. Təchizat zəncirinin şəffaflığı üçün dəqiq kənd təsərrüfatı, məlumat analitikası və blokçeyni qəbul etmək, qida istehsalçıları səmərəliliyini artırmaq və qarşılaşdıqları bir sıra problemləri həll etmək üçün ata biləcəyi addımlardır.

Xülasə, qida istehsalçıları üzleşdiyi əsas problemlər tədarük zəncirinin mürəkkəbliklərini, dəyişən istehlakçı gözləntilərini, ekoloji dayanıqlığı, tənzimləmə incəliklərini, iqtisadi təzyiqləri və texnoloji uyğunlaşma ehtiyacını əhatə edən müxtəlif və bir-biri ilə əlaqəlidir. Bu çoxşaxəli landşaftda uğurla naviqasiya etmək qlobal qida təchizatının dayanıqlılığını və davamlılığını təmin etmək üçün qida istehsalçılarından strateji, uyğunlaşa bilən və irəliyə doğru düşünən yanaşma tələb edir.

Qida istehsalında innovasiyanın əsaslandırılması:

“İnnovasiya qida istehsalı sənayesinin davamlı inkişafı və rəqabət qabiliyyətinin təməli daşdır. Daim inkişaf edən qlobal mənzərə təkmilləşdirmə və uyğunlaşma üçün davamlı axtarış tələb edir. İnnovasiya üçün əsas səbəblərdən biri dəyişən istehlakçı tələblərinin qarşılınması ilə bağlıdır. Müasir istehlakçılar getdikcə daha çox diqqətli olur, yalnız qida ehtiyaclarını ödəyən, həm də onların dəyərlərinə uyğun məhsullar axtarırlar. Qida istehsalında innovasiyalar bitki əsaslı alternativlər, funksional qidalar və inkişaf etmiş davamlılıq etimadnaməsinə malik olanlar kimi inkişaf edən pəhriz seçimlərinə cavab verən məhsulların inkişafına imkan verir [4].

Digər inandırıcı əsaslandırma səmərəliliyi və davamlılığı artırmaq imperatividir. Qlobal əhali artmağa davam etdikcə, artan tələbatı ödəmək üçün səmərəli və davamlı qida istehsalı üsulları vacibdir. Dəqiq əkinçilik, ağıllı suvarma sistemləri və qabaqcıl texno-

loqiyaların istifadəsi kimi kənd təsərrüfatı təcrübələrindəki yeniliklər ətraf mühitə təsirləri minimuma endirməklə yanaşı, yüksək məhsuldarlığa kömək edir. Davamlı təcrübələr təkcə planetə fayda vermir, həm də etik və ekoloji cəhətdən təmiz məhsullara üstünlük verən istehlakçılarla rezonans doğurur.

Bundan əlavə, innovasiya qida təhlükəsizliyi və davamlılığın təmin edilməsi üçün çox vacibdir. İqlim dəyişikliyi, yaranan xəstəliklər və digər gözlənilməz problemlər ənənəvi qida istehsalı sistemləri üçün təhlükə yaradır. İnnovativ texnologiyaların və təcrübələrin qəbulu qida tədarükü zəncirinin dayanıqlığını artırır, istehsalçılara fasilələrə tab gətirməyə və ardıcıl və təhlükəsiz qida təchizatını təmin etməyə imkan verir. Dayanıqlı məhsul sortlarından tutmuş qabaqcıl saxlama və daşınma üsullarına qədər innovasiyalar sürətlə dəyişən ətraf mühitlə bağlı riskləri azaltmaq üçün açardır.

Restoranlar təmiz sənaye hesab edilsə də, tullantı axımına əhəmiyyətli dərəcədə töhfə verirlər. ABŞ-da qida tullantılarının ümumi miqdarının hər il 103 milyon ton olduğu təxmin edilir. Ərzaq həddindən artıq istehsal, emal problemləri, pis hava və qeyri-sabit bazarlar da daxil olmaqla bir neçə səbəbə görə israf edilir.

Bununla belə, bu qiymət etiketi ilə gəlir və ölkələrə çox baha başa gəlir. Bundan əlavə, israf edilmiş qida ətraf mühitə də təsir edir, çünki su və əkin sahələri kimi bir çox qiymətli resurslar da israf olunur. İsfaf edilmiş qida üçün yoxlama və tarazlıq olmalıdır və qida xidməti sənayesi mümkün qədər az miqdarda qida israfını təmin etməlidir. Qida mütəxəssislərinin fikrincə, qida tullantılarının yalnız 15% azaldılması hər il 25 milyondan çox amerikalını qida ilə təmin edə bilər.

İqtisadi rəqabət qabiliyyəti kontekstində innovasiya qida istehsalçılarının qlobal bazarda uğurlarının arxasında hərəkətverici qüvvədir. Yeni məhsulları bazara çıxarmaq, istehsal proseslərini optimallaşdırmaq və texnoloji irəliləyişlər vasitəsilə təklifləri fərqləndirmək bacarığı rəqabət üstünlüyü təmin edir. İnnovasiyalar təkcə iqtisadi səmərəliliyi yaxşılaşdırır, həm də sənayenin ümumi iqtisadi göstəricilərinə töhfə verir, artımı və davamlılığı artırır.

Bundan əlavə, innovasiya sağlamlıq və sağlamlıq trendlərinə müraciətdə əsas rol oynayır. Pəhriz və sağlamlıq arasındakı əlaqə haqqında artan məlumatlılıq funksional qidalara, fərdiləşdirilmiş qidalanmaya və aydın sağlamlıq faydaları olan məhsullara tələbi artırdı. Qida istehsalındakı yeniliklər məlumatlı və sağlamlıq baxımından şüurlu seçimlər etmək istəyənlər

istehlakçılarda rezonans doğuran qida maddələri ilə zəngin, biogücləndirilmiş və sağlamlığı təşviq edən məhsulların hazırlanmasına imkan verir.

Nəhayət, innovasiya resurs optimizasiyasına əhəmiyyətli dərəcədə töhfə verir. Resurs çatışmazlığı, iqlim dəyişikliyi və ətraf mühitin deqradasiyası ilə bağlı narahatlıqlarla innovativ təcrübələr qida istehsalçılarında su, enerji və torpaqdan istifadəni optimallaşdırmağa imkan verir. Məsələn, dəqiq kənd təsərrüfatı resurslardan məqsədyönlü və səmərəli istifadə etməyə, israfı minimuma endirməyə və məhsuldarlığı artırmağa imkan verir.

Yekun olaraq, qida istehsalında innovasiyaların məntiqi çoxşaxəlidir və dəyişən istehlakçı tələblərinə cavab vermək, səmərəliliyi və dayanıqlığı artırmaq, ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək, iqtisadi rəqabət qabiliyyətini saxlamaq, sağlamlıq və sağlamlıq meyllərinə diqqət yetirmək və resursları optimallaşdırmaq ehtiyacını əhatə edir. İnnovasiyaları mənimsəmək sənayeni yalnız gələcəyi sübut etmir, həm də onu qlobal qida ehtiyaclarına və cəmiyyətin gözləntilərinə dinamik və həssas töhfə verən kimi yerləşdirir.

Nəticə və təkliflər:

Mövcud qlobal qida sənayesinin mürəkkəbliklərini araşdırarkən aydın olur ki, innovasiya sadəcə bir seçim deyil, əsas zərurətdir. Təchizat zəncirinin mürəkkəbliyindən tutmuş istehlakçı gözləntilərinin dəyişməsinə və ətraf mühitlə bağlı narahatlıqlara qədər qida istehsalçılarının üzləşdiyi problemlər davamlı uyğunlaşma və irəliləyişin mühüm rolunu vurğulayır. Çoxşaxəli mənzərə innovasiyanın dayanıqlı inkişaf, iqtisadi rəqabət qabiliyyəti və ictimai rifah üçün əsas rol oynadığı strateji və irəliyə doğru düşünən yanaşma tələb edir.

Bu məqalədə tədqiq edildiyi kimi, qida istehsalında innovasiyanın əsası onun istehlakçıların dinamik tələblərinə cavab vermək, səmərəliliyi və davamlılığı artırmaq, ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək, iqtisadi rəqabət qabiliyyətini artırmaq, sağlamlıq və sağlamlıq meyllərini həll etmək və resurslardan istifadəni optimallaşdırmaq qabiliyyətinə əsaslanır. Kənd təsərrüfatında qabaqcıl texnologiyaların tətbiqindən tutmuş yeni və davamlı məhsulların hazırlanmasına qədər innovasiya qida sənayesini davamlı inkişaf edən qlobal bazarda davamlılığa və aktuallığa doğru irəliləyir.

Gələcək fəaliyyət üçün təkliflər:

Tədqiqat və inkişafa investisiya: Qida istehsalı sektorunda tədqiqat və inkişafa investisiyaların

artırılmasını təşviq edin. Bitkiçilik elmi, davamlı təcrübələr və qida emalı texnologiyalarında innovasiyaları inkişaf etdirmək üçün akademik institutlar, özəl tədqiqat təşkilatları və hökumət orqanları ilə əməkdaşlıq edin.

Dayanıqlı kənd təsərrüfatının təşviqi: Davamlı kənd təsərrüfatı təcrübələrini təbliğ etmək və həyata keçirmək. Buraya ətraf mühitə təsiri azaltmaq və uzunmüddətli kənd təsərrüfatının canlılığını təmin etmək üçün dəqiq əkinçilik texnikalarını, aqroekoloji yanaşmaları və resursdan səmərəli istifadə üsullarını mənimsəməkdə fermerlərə dəstək daxildir.

Texnologiyanın qəbulu: Qida tədarük zəncirində qabaqcıl texnologiyaların tətbiqini asanlaşdırmaq. Buraya dəqiq kənd təsərrüfatının integrasiyası, tədarük zəncirinin şəffaflığı üçün blokçeyn və ümumi səmərəliliyi, izlənmə qabiliyyətini və qərar qəbulunu artırmaq üçün məlumat analitikası daxildir.

Əməkdaşlıq və bilik paylaşımı: Sənaye maraqlı tərəfləri arasında əməkdaşlığı və bilik mübadiləsi təşəbbüslərini təşviq edin. Ən yaxşı təcrübələrin, innovasiyaların və həllərin mübadiləsini asanlaşdıran platformalar sənayenin davamlılıq və dayanıqlılığa doğru kollektiv tərəqqisini sürətləndirə bilər.

Təhsil və istehlakçı maarifləndirilməsi: İstehlakçılarını innovativ və davamlı qida təcrübələrinin dəstəklənməsinin əhəmiyyəti haqqında məlumatlandırmaq üçün təhsil və məlumatlandırma proqramlarına investisiya qoyun. Məlumatlı istehlakçı seçimləri ekoloji cəhətdən təmiz və sosial cəhətdən məsuliyyətli məhsullara bazar tələbini artırma bilər.

Hökumət dəstəyi: Qida istehsalı sektorunda innovasiyaları, davamlı təcrübələri və tədqiqatları təşviq edən dəstəkləyici hökumət siyasətlərini müdafiə edin. Buraya maliyyələşdirmə təşəbbüsləri, vergi güzəştləri və sənayenin uzunmüddətli böyüməsini və dayanıqlılığını təşviq edən tənzimləyici çərçivələr daxildir.

Qida istehsalı sənayesi bu təklifləri qəbul edərək, sabahın qeyri-müəyyənliklərinə hazırlaşarkən, bu günün çağırışlarına cavab verərək, özünü innovasiyaların avanqardı kimi göstərə bilər. Kollektiv səylər, davamlılığa və davamlı təkmilləşdirməyə sadıqlıq sayəsində sənaye təkcə qlobal bazarda inkişaf edə bilməz, həm də icmaların və planetin rifahına mənalı töhfə verə bilər.

Açar sözlər: qida, rəqabət, istehsal, innovasiya, strategiya.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Chen, Q., & Patel, R. (2021). *Regulatory Fra-*

meworks and Innovation in the Food Industry: A Comparative Analysis of Global Standards. Journal of Food Policy, 28(4), 567-584.

2. Garcia, M., & Rodriguez, L. (2018). *Emerging Technologies in Food Production: A Comprehensive Review. International Journal of Food Science and Technology, 42(7), 889-905.*

3. Smith, J., & Johnson, A. (2020). *Sustainable Agriculture Practices: A Global Perspective. Journal of Sustainable Development, 15(3), 112-128.*

4. World Health Organization. (2017). *Global Strategy on Food Safety: A Framework for Action. WHO Document No. WHO/FOS/INF/17.2.*

5. <https://zipdo.co/statistics/global-food-industry/>

6. <https://www.fortunebusinessinsights.com>

ИННОВАЦИОННЫЕ СТРАТЕГИИ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ ПРОДОВОЛЬСТВИЯ НА МИРОВОМ РЫНКЕ

Резюме

Промышленность по производству продуктов сталкивается с вызовами, начиная от сложностей в цепочке поставок до изменения потребительских предпочтений, требуя стратегического внедрения инноваций. Для обеспечения устойчивого и конкурентоспособного будущего заинтересованным сторонам необходимо придавать предпочтение постоянным экспериментам, вкладывать в исследования и разработки, а также поощрять сотрудничество, отвечающее нарастающим глобальным требованиям.

Ключевые слова: продукты, конкуренция, производство, инновации, стратегия.

INNOVATIVE STRATEGIES FOR INCREASING THE COMPETITIVENESS OF FOOD PRODUCERS IN THE GLOBAL MARKET

Summary

The food production industry faces challenges ranging from intricacies in the supply chain to shifts in consumer preferences, demanding the strategic adoption of innovations. To ensure a sustainable and competitive future, stakeholders must prioritize continuous experimentation, invest in research and development, and encourage collaborative efforts that respond to evolving global demands.

Key words: food, competition, production, innovation, strategy.